

урахуванням винайдення нових наркотиків. Слід пам'ятати, що використання хімічних методів на стадії попереднього дослідження можливе лише за умови достатньої кількості об'єкта, оскільки зазначені методи знищують або змінюють його. У разі позитивної реакції роблять припущення щодо наявності шуканого наркотику [5, с. 32].

На нашу думку, висвітлені проблеми можуть бути вирішені шляхом запозичення правоохоронними органами України досвіду проведення судових експертиз експертними установами зарубіжних країн. Синтез вітчизняних наукових досягнень та зарубіжних методик сприятиме удосконаленню організаційних та методологічних основ проведення судових експертиз під час досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу: Закон України від 25 лют. 2004 р. № 4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/conv#Text>.

3. Кривонос М.В., Бондар В.С. Теорія та практика використання спеціальних знань в розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : монографія. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. 412 с.

4. Косміна Н.М. Алгоритми дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. URL: https://www.hniise.gov.ua/user_files/File/sbornik/2012/Kosmina.pdf.

5. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичні дослідження наркотичних засобів: метод. рек. Серія «Криміналістичне забезпечення». Київ: КИЙ, 2010. 44 с.

Іванчик Ігор Анатолійович,

заступник начальника Управління запобігання корупції – начальник відділу контролю за виконанням антикорупційних програм в апараті МВС та центральних органах виконавчої влади МВС України

ПОВНОВАЖЕННЯ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ

Повноваження уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері захисту викривачів визначні статтею 539 Закону України «Про запобігання корупції» у редакції згідно із Законом України від 17 жовтня 2020 року

№ 198-IX «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції».

Так, до повноважень уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері захисту викривачів належать:

- організація роботи внутрішніх каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, отримання та організація розгляду повідомленої через такі канали інформації;

- співпраця з викривачами, забезпечення дотримання їхніх прав та гарантій захисту, передбачених законом;

- надання працівникам відповідного органу чи юридичної особи або особам, які проходять у них службу чи навчання, чи виконують певну роботу, методичної допомоги та консультацій щодо повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону та захисту викривачів, проведення внутрішніх навчань з цих питань [1].

Наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.04.2020 № 127/20, затверджено вимоги до захисту анонімних каналів зв'язку, через які здійснюються повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» [2].

У вимогах передбачено, типи захищених анонімних каналів зв'язку: канал отримання повідомлень із використанням офіційного вебсайту установи; канал отримання повідомлень із використанням електронних поштових скриньок; канал отримання голосових повідомлень із використанням технології IP телефонії (анонімна гаряча лінія); канал отримання голосових повідомлень із використанням телефонної мережі загального користування (анонімна гаряча лінія).

При цьому, захист анонімних каналів зв'язку здійснюється шляхом побудови інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ІТС) із застосуванням комплексної системи захисту інформації, що має забезпечувати конфіденційність та гарантувати анонімність особи, яка здійснює повідомлення. Комплексна система захисту інформації повинна мати атестат відповідності.

ІТС складається із таких систем: система отримання повідомлень із використанням офіційного вебсайту установи; система отримання повідомлень з використанням електронної поштової скриньки; система отримання голосових повідомлень (анонімна гаряча лінія) на основі технології IP-телефонії.

У разі використання телефонної мережі загального користування для лінії фіксованого телефонного зв'язку в межах зони нумерації (місцевий телефонний зв'язок) установа забезпечує виділення окремих телефонних апаратів, які повинні бути розміщені у спеціально виділеному приміщенні. Доступ до таких телефонних апаратів повинні мати лише оператори. У системах ІТС не повинні

застосовуватися функції моніторингу дій та ідентифікації особи, яка здійснила повідомлення.

В документації на ІТС повинно бути визначено перелік інформації, що зберігається в ІТС, щодо особи, яка здійснила повідомлення [3].

Отже, уповноваженим особам з питань запобігання та виявлення корупції необхідно утворити канали для отримання повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» та забезпечити їх захист згідно із вимогами.

Слід зазначити, що 04.02.2021 прийнято Верховною Радою України прийнято Закон України від 08.05.2020 № 3450 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів», розроблений з метою організації Єдиного порталу повідомлень викривачів та закріплення гарантії правового захисту викривачів виключно через адвокатів системи безоплатної правової допомоги.

Законом пропонується внести зміни до Закону України «Про запобігання корупції», які створять правову основу для здійснення повідомлень викривачів через Єдиний портал повідомлення, що сприятиме належному та якісному упорядкуванню процедури розгляду повідомлень про корупцію [4].

Згідно із роз'ясненням НАЗК від 23.06.2020 № 5 «Щодо правового статусу викривача» викривач – це особа, яка надає достовірну інформацію про корупційне правопорушення, якщо ця інформація стала їй відома під час її трудової, професійної, господарської, громадської діяльності [5].

Відмінності між викривачем та заявником полягають у тому, що:

Закон «Про запобігання корупції» має вимоги до джерела, з якого викривачу стала відома інформація про корупцію. Джерелом інформації може бути:

трудова і професійна діяльність – тобто, коли про корупційні правопорушення дізнаються під час роботи,
господарська діяльність,
громадська діяльність,
наукова діяльність,
проходженням служби чи навчання,
участь у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

2. Викривач володіє фактичними даними про обставини правопорушення: місце вчинення правопорушення, час його вчинення, особу, яка вчинила корупцію. Ця інформація може бути перевірена і підтверджує можливе вчинення корупції. Також можна надавати документи, які підтверджують вчинення злочину.

3. Викривач повідомляє про корупцію, використовуючи передбачені законом способи. Про ці способи йдеться у законі «Про запобігання корупції».

Отже, якщо особа, що повідомила про корупційне порушення, дотрималася трьох умов, вона вважається викривачем. Якщо ж хоча б один з пунктів не врахований під час повідомлення про корупцію – особа є заявником.

На виконання повноважень у сфері захисту викривачів уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції мають право:

- витребувати від інших структурних підрозділів відповідного органу чи юридичної особи документи, у тому числі ті, що містять інформацію з обмеженим доступом (крім державної таємниці), та робити чи отримувати їх копії;

- викликати та опитувати осіб, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені викривачем факти, у тому числі керівника, заступників керівника органу, установи, організації;

- звертатися до Національного агентства щодо порушених прав викривача, його близьких осіб;

- вносити подання керівнику відповідного органу чи юридичної особи про притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності за порушення цього Закону;

- виконувати інші визначені законом повноваження, спрямовані на всебічний розгляд повідомлень викривачів та захист їхніх прав та свобод.

Керівники та заступники керівників відповідних підрозділів чи відповідальні посадові особи, до повноважень яких належить організація роботи внутрішніх каналів повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», отримання та організація розгляду повідомленої через них інформації, співпраця з викривачами, підзвітні і відповідальні у своїй діяльності лише перед керівником відповідного органу чи юридичної особи.

Керівник уповноваженого підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції має визначити окрему особу, відповідальну за реалізацію повноважень із захисту викривачів.

Слід зазначити, що уповноважені особи з питань запобігання та виявлення корупції здійснюють повноваження визначені Законом на підставі посадової інструкції (розробленої на підставі Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвердженого наказом НАЗК від 17.03.2020 № 102/20, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.04.2020 за № 361/34644) та внутрішніх процедур і механізмів прийняття та розгляду повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, перевірки та належного реагування на такі повідомлення (розроблених на підставі пункту 3 частини другої статті 531 Закону України «Про запобігання корупції» [6].

Порядок розгляду повідомлень про можливі корупційні та пов'язані з корупцією визначається частиною п'ятою статті 53 та статтею 532 Закону України «Про запобігання корупції» [1].

Уповноваженим особам з питань запобігання та виявлення корупції необхідно забезпечити:

- реєстрацію повідомлень в журналі обліку повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції»;

- первинний розгляд повідомлень, під час якого встановити чи відповідає повідомлення вимогам, установленим абзацом третім частини п'ятої статті 53 або частиною другою статті 532 Закону України «Про запобігання корупції»;

- перевірку анонімних повідомлень у строк не більше 15 днів від дня їх отримання. Якщо у вказаний строк перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник відповідного органу або його заступник продовжують строк розгляду повідомлення до 30 днів від дня його отримання;

- попередню перевірку повідомлень із зазначенням авторства у строк не більше 10 робочих днів від дня їх отримання;

- проведення внутрішньої (службової) перевірки або розслідування інформації у разі підтвердження фактів, викладених у повідомленні, або необхідності подальшого з'ясування їх достовірності;

- внесення керівнику пропозицій щодо передачі матеріалів до органів досудового розслідування у разі встановлення ознак кримінального правопорушення або до інших органів, уповноважених реагувати на виявлені правопорушення (Офіс Генерального прокурора, Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції) згідно із ст. 38, 216 Кримінального процесуального кодексу України [7] та (або) статтею 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення [8];

- внесення керівнику пропозицій щодо закриття провадження у разі непідтвердження фактів, викладених у повідомленні;

- внесення керівнику пропозицій щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства, інформацію стосовно яких повідомлено, а також усунення виявлених порушень, причин та умов вчинення правопорушення, спричинених ними наслідків, і про здійснення заходів щодо відновлення прав і законних інтересів осіб та відшкодування збитків, шкоди, завданої фізичним та юридичним особам внаслідок допущених порушень.

Проведення перевірки або розслідування не може бути доручене особі, якої або близьких осіб якої стосується повідомлена інформація.

Викривачу надається детальна письмова інформація про результати попередньої перевірки за його повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» у 3 строк з дня завершення відповідної перевірки. Також, викривач має право

отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування у зв'язку із здійсненням ним повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» не пізніше п'яти днів після отримання його заяви, а також за кінцевими результатами розгляду, перевірки та/або розслідування.

Викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено у прийнятті на роботу, їх не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції». До негативних заходів також належать формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця, які носять вибіркового характеру, зокрема, не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника у подібних ситуаціях раніше.

Уповноваженим особам з питань запобігання та виявлення корупції під час планування заходів інформаційно-роз'яснювальної, консультативної та методичної допомоги з питань додержання антикорупційного законодавства доцільно передбачати теми: захисту прав викривачів (стаття 53-3 права та гарантії захисту викривача, стаття 53-4 захист трудових прав викривача, стаття 53-5 право викривача на конфіденційність та анонімність, стаття 53-6 право викривача на отримання інформації, стаття 53-7 винагорода викривачу, стаття 53-8 юридична відповідальність викривача) та порядку повідомлення про можливі корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.

Список використаних джерел

1. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції» (із змінами). URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70249.

2. Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.04.2020 № 127/20 «Про затвердження Вимог до захисту анонімних каналів зв'язку, через які здійснюються повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.04.2020 за № 370/34653. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

3. Наказ Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України 16.05.2007 № 93 «Про затвердження Положення про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації» (у редакції наказу Адміністрації Державної служби

спеціального зв'язку та захисту інформації України від 19.08.2020 № 483). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

4. Закон України від 08.05.2020 № 3450 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70249.

5. Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 23.06.2020 № 5 «Щодо правового статусу викривача». URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

6. Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.03.2020 № 102/20 «Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.04.2020 за № 361/34644. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р., № 4651-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 1370.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1094 р (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Камінська Олександра Леонідівна,
ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПІД ЧАС РОЗКРИТТЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ

В процесі доказування одним із важливих етапів є збір фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження, тобто доказів. Учасники кримінального провадження завжди володіють тими чи іншими обставинами вчинення кримінального правопорушення, або відомостями, що мають значення для розслідування. Але інколи вони можуть як неспівомо, так і умисно «змінювати» ці відомості, переслідуючи власні інтереси. У зв'язку з цим правоохоронні органи мають можливість використовувати поліграф для встановлення правдивості показань. Але на даний час процедура застосування поліграфа під час досудового розслідування не врегульована на достатньому рівні. І це дуже прикро, так як його використання для проведення «перевірки» неповнолітніх – як правопорушників, так і потерпілих, є важливою складовою обставин, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

Існує думка, що діти у віці до 14 років емоційно нестабільні. Це виявляється через різку зміну настрою, – гнів чи пригнічення, що пов'язані із фізіологічною перебудовою організму, процесом статевого